

Анотація дисципліни
«Теорія правових систем: проблеми методології»

Рівень вищої освіти – доктор філософії

Спеціальність – D8 Право

Кількість кредитів – 3

Загальна кількість годин – 90

Мета викладання навчальної дисципліни – формування в аспірантів системного, критичного й методологічно обґрунтованого розуміння правових систем як складних, історично зумовлених і динамічних соціально-правових утворень; поглиблення знань про онтологічні, гносеологічні, аксіологічні та праксеологічні засади теорії правових систем, її понятійно-категоріальний апарат, основні наукові парадигми та методологічні підходи; розвиток здатності визначати дослідницькі проблеми, формулювати гіпотези, обирати релевантні методи порівняльно-правового, історико-правового, системного, функціонального та міждисциплінарного аналізу; формування навичок критичної оцінки критеріїв класифікації правових систем, процесів правової конвергенції та дивергенції, взаємодії національного, міжнародного й наднаціонального права, а також самостійного проведення оригінальних наукових досліджень трансформації правової системи України в умовах європейської інтеграції, цифровізації та глобальних викликів.

Основними завданнями вивчення дисципліни є поглиблення знань про становлення теорії правових систем та її місце в системі юридичних наук; розмежування категорій «правова система», «система права», «правова сім'я», «правова традиція» і «правова культура»; аналіз структури, функцій, типології та динаміки правових систем; опанування філософських і загальнонаукових засад правового пізнання, принципів наукової об'єктивності, історизму, контекстуальності й методологічного плюралізму; засвоєння можливостей і меж формально-юридичного, догматичного, системного, структурно-функціонального, порівняльно-правового, історико-правового, соціологічного, герменевтичного та аксіологічного методів; дослідження проблем співмірності правових явищ, вибору одиниць порівняння, правових трансплантатів та контекстуальних обмежень запозичення правових інститутів; критичне осмислення класичних і сучасних типологій правових сімей; вивчення правового плюралізму, змішаних правових систем, транснаціоналізації права та багаторівневого правового регулювання; аналіз методологічних проблем емпіричного дослідження судової практики, правозастосування та правової культури; вироблення вмінь оцінювати процеси європеїзації, конституціоналізації й цифрової трансформації правових систем; формування навичок академічно доброчесного проєктування дослідження, аргументації висновків і розроблення науково обґрунтованих рекомендацій щодо розвитку правової системи України.

Опис дисципліни: Теорія правових систем як напрям загальнотеоретичного правознавства. Предмет, функції та структура теорії правових систем. Методологія юридичної науки: поняття, рівні та функції. Правова система як наукова категорія. Співвідношення правової системи, системи права, правової сім'ї, правової традиції та правової культури. Структурні, інституційні, нормативні та ціннісні компоненти правової системи. Онтологічні засади дослідження правових систем. Правова реальність, правова дійсність і правовий порядок. Гносеологічні проблеми пізнання правових систем. Об'єкт, предмет, дослідницьке питання та гіпотеза. Основні парадигми праворозуміння в дослідженні правових систем. Юридичний позитивізм, природно-правовий підхід, соціологічна юриспруденція, правовий реалізм і інтегративне праворозуміння. Методологічний плюралізм і межі еклектизму. Діалектичний, системний і синергетичний підходи. Структурно-функціональний аналіз. Інституційний та комунікативний підходи. Правова система як відкрита й динамічна система. Формально-юридичний та догматичний методи. Нормативне тлумачення і юридична аргументація. Герменевтичний підхід до дослідження правових текстів і практик. Історико-правовий метод. Генезис, наступність і переривчастість розвитку правових систем. Порівняльно-правовий метод: мета, предмет, етапи та критерії порівняння. Функціональний, контекстуальний і культурологічний підходи до порівняльного правознавства. Проблема функціональної еквівалентності. Типологія правових систем і правових сімей. Романо-германська та англо-американська правові традиції. Релігійні, звичаєві та змішані правові системи. Критика євроцентризму та статичних класифікацій. Правовий плюралізм і співіснування нормативних порядків. Офіційне та неофіційне право. Взаємодія державного права, звичаїв, релігійних норм і недержавного регулювання. Аксіологічний вимір правових систем. Правова культура та правосвідомість як чинники розвитку правових систем. Правові трансплантати, рецепція, акультурація та гармонізація права. Методологічні ризики механічного перенесення інститутів. Конвергенція та дивергенція правових систем. Глобалізація, регіоналізація та транснаціоналізація права. Міжнародне й наднаціональне право в національних правових системах. Європейський правовий простір і багаторівневе регулювання. Конституціоналізація правових систем. Судова практика, прецедент і правотворча роль судів. Цифровізація правових систем, алгоритмічне врядування та штучний інтелект. Можливості й обмеження цифрових методів, правової аналітики та кількісних досліджень. Методологія дослідження правової системи України. Її історичні витoki, цивілізаційні впливи та сучасні трансформації. Європейська інтеграція, імплементація *acquis* ЄС і розвиток правовладдя. Правова система в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення. Стійкість правових інститутів, правова визначеність і захист прав людини. Наукове проєктування дослідження правових систем: методологічна програма, джерельна база, операціоналізація понять, перевірка гіпотез і наукова доброчесність. Перспективи розвитку теорії правових систем.

Форма підсумкового контролю: екзамен